

Nekaj problemov mladoletniških združb

Dr. Alenka Selih, znanstvena sodelavka na inštitutu za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani

Pričujoči članek je prirejen po raziskavi o obravnavanju mladoletnikov pred sodišči, ki jo je pripravil inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani v letu 1967. Anketo, ki je del večje mednarodne študije in katere izvedbo je omogočilo ministrstvo za zdravstvo, vzgojo in socialno varstvo ZDA, smo izvedli na občinskem in okrožnem sodišču v Ljubljani ter na občinskem javnem tožilstvu v Ljubljani. Z anketnim vprašalnikom smo zbirali podatke o mladoletnem storilcu kaznivih dejanj, o kaznivih dejanjih in o kazenskem postopku ter ukrepu, ki mu je bil izrečen. Poleg teh podatkov smo zbirali še podatke o združbah mladoletnikov, o delu socialnih služb v pripravljani postopku proti mladoletnikom in o pojavih socialne patologije v družini mladoletnika kakor izhajajo iz podatkov sodnega spisa.

V analizi smo upoštevali mladoletnike, ki jim je občinsko ali okrožno sodišče v Ljubljani v letu 1966 izreklo vzgojni ukrep ali kazen mladoletniškega zapora, prav tako pa tudi tiste, proti katerim je sodišče kazenski postopek ustavilo, ker je ugotovilo, »da ni podlage za postopek proti mladoletniku« (438. člen ZKP), pri čemer je sodišče najpogosteje ugotovilo, da je šlo za kaznivo dejanje, katerega družbena nevarnost je neznatna. V anketi smo upoštevali tudi tiste primere pred občinskim javnim tožilstvom, ko je javni tožilec kazensko ovadbo zavrgel iz razlogov smotrnosti. Med vsemi mladoletniki smo upoštevali samo tiste, ki so prebivali na območju Ljubljane.

Izvedbo dela raziskave o mladoletniških združbah sta omogočila sklad Borisa Kidriča in sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo SRS.

I. UVOD

Pojav mladoletniških združb in izvrševanje kaznivih dejanj v združbah je gotovo eno najbolj zapletenih vprašanj mladinske kriminologije. Ker smo se pri zbiranju podatkov omejili samo na zbiranje že obstoječih podatkov v sodnih spisih, je razumljivo, da so bili naši cilji pri analizi skromni.

Zavedali smo se omejitev gradiva, ki ga zbiramo, in omejitev zaradi izbrane metode.

Sodni spisi zajemajo namreč samo majhen del dejavnosti mladoletniške združbe, navadno tisti zadnji del, ko prerase delovanje iz nedelinkventnega v delinkventno. Znano

pa je, da se mladoletniška združba praviloma oblikuje kot navadna skupina mladoletnikov in njena dejavnost sprva ni delinkventna; številni razlogi, med njimi tudi občutek varstva in varnosti, ki ga daje mladoletniku članstvo v skupini, povzročijo, da začne skupina izvrševati tudi kazniva dejanja.

Druga omejitev podatkov je vezana na procesualne posebnosti obravnavanja mladoletnikov. Jugoslovanski zakonik o kazenskem postopku določa, da se postopek proti mladoletniku izdvoji in se mladoletniki zato pogosto obravnavajo ločeno od svojih polnoletnih tovarišev. Naše zbiranje podatkov se je nanašalo samo na mladoletnike in tako podrobnejših podatkov za polnoletne ni. Položaj otrok, ki so tudi sodelovali v združbah mladoletnikov, je podoben: mladinska sodišča jih ne obravnavajo in o njih skorajda ni nikakršnih podatkov. Vse te omejitve izvirajo iz dejstva, ki je s stališča kazenskega postopka razumljivo, namreč tega, da se v kazenskem postopku posveča vsa pozornost predvsem mladoletnikou — posamezniku in njegovim kaznivim dejanjem, ne pa združbi mladoletnikov oziroma mešani združbi.

Kot smo omenili, smo bili omejeni tudi zaradi izbrane metode. Podatke o mladoletniških združbah smo zbirali hkrati z drugimi podatki o mladoletnih delinkventih in njihovih kaznivih dejanjih iz sodnih spisov. Omejiti smo se tedaj morali na že obstoječe podatke, ki jih ni bilo mogoče dopolnjevati. Ker je bil poglobljen namen raziskave obravnavanje mladoletnikov pred sodišči, nismo mogli izvesti nikakršnih dodatnih anket, ki bi se nanašale npr. na polnoletne člane mladoletniških združb ali pa na otroke.

Naštete omejitve zbranega gradiva in izbrane metode so nam narekovale tudi skromnost pri analizi in oceni rezultatov. Menimo, da je treba študijo šteti za prvi korak h globljemu raziskovanju problema mladoletniških združb. Takšno raziskovanje bi moralo biti usmerjeno v spremljanje celotnega pojava in bi moralo uporabljati zlasti metodo intervjuja. Razširiti bi ga bilo treba na celotno delovanje združbe, zlasti tudi na nastajanje združb in na delovanje združbe v tistem obdobju, ko njena aktivnost še ni bila delinkventna.

Pojem mladoletniške združbe ni jasen niti v teoriji niti v praksi. Pri naši analizi smo šteli, da je bilo kaznivo dejanje storjeno v združbi, če so pri njegovi izvršitvi sodelovali vsaj trije udeleženci, ne glede na to, ali

so bili vsi mladoletniki, ali pa so bili zraven otroci ali polnoletni.

V okviru podatkov, ki jih obsega sodni spis, smo o mladoletniških združbah zbrali tele podatke: število članov združb, čas delovanja združb, kraj izvrševanja kaznivih dejanj, kraj zbiranja članov združbe, stopnja povezanosti članov združbe in struktura združbe. Za te podatke smo domnevali, da jih sodni spis vsebuje. Sodišča pa v okviru kazenskega postopka niso posebej zadolžena, da bi se poglobljala v delovanje mladoletniških združb. Zato je verjetno, da podatki o združbah niso popolni in da je mladoletnikov, ki so dejanje izvršili v združbah, več, kot smo jih zajeli z anketo.

Tabela 1: Razporeditev mladoletnikov glede na sotorilce

	Število	%
Kaznivo dejanje je storil mladoletnik		
— sam	175	53
— z enim sotorilcem	62	19
— v združbi	90	28
skupaj	327	100

Z analizo smo zajeli mladoletnike, ki so leta 1966 prebivali na območju mesta Ljubljane in sta jim okrožno oziroma občinsko sodišče v Ljubljani v tem letu izrekli vzgojni ukrep ali pa postopek ustavili, prav tako pa tudi tiste mladoletnike, ki so prebivali na območju mesta Ljubljane, zoper katere je občinsko javno tožilstvo v istem letu zavrglo kazensko ovadbo iz razlogov smotrnosti ali zaradi neznatne družbene nevarnosti dejanja. Kot kaže tabela, je bilo vseh takih mladoletnikov 327. Od teh je 175 (53%) mladoletnikov izvršilo kaznivo dejanje samo, 62 mladoletnikov (19%) je sodelovalo z enim sotorilcem, 90 (28%) mladoletnikov pa je sodelovalo vsaj z dvema sotorilcema.

28% vseh mladoletnikov, ki so jih leta 1966 obravnavala okrožno in občinsko sodišče v Ljubljani in občinsko javno tožilstvo, je storilo kazniva dejanja v 32 združbah.

Tabela 2: Število članov združb

Otroci	24
Mladoletniki	90
Polnoletni	18
Skupaj	132

Pretežni del članov združb so bili mladoletniki, vendar tudi delež drugih članov — otrok in polnoletnih — ni majhen. Med polnoletnimi je bilo mnogo takih, ki so komaj prekorčili 18. leto in ki bi jih po njihovi raz-

vojni stopnji in zrelosti pogosto lahko šteli še med mladoletne.

Mladoletniki so sodelovali torej v 32 združbah. Kot smo že omenili, smo upoštevali tudi takšne združbe, pri katerih so sodelovali otroci ali polnoletni, torej ne samo pravih mladoletniških združb.

Tabela 3: Število in vrste združb

Organ, ki je združbo obravnaval	Javno tožil.	Občinsko sodišče	Okrožno sodišče	Skupaj
Člani združbe so bili				
mladoletniki	—	4	5	9
mladoletniki in otroci	4	2	4	10
mladoletniki in odrasli	—	11	2	13
skupaj	4	17	11	32

Največje število združb so obravnavala občinska sodišča; zlasti preseneča podatek, da so obravnavala občinska sodišča največ združb, katerih člani so mladoletniki in polnoletni. Naši podatki pa so preskopi, da bi dovoljevali glede tega kakršenkoli poseben sklep.

Tabela 4: Število članov združb

Organ, ki je združbo obravnaval	Javno tožil.	Občinsko sodišče	Okrožno sodišče	Skupaj
Člani združbe so bili				
mladoletniki	—	13	20	33
mladoletniki in otroci	16	8	26	50
mladoletniki in odrasli	—	42	7	49
skupaj	16	63	53	132

Podatki o številu članov kažejo za občinsko in okrožno sodišče mnogo bolj izenačeno sliko. Ker je število združb, ki jih je obravnavalo okrožno sodišče, manjše kot pred občinskim sodiščem, število članov združb pa skoraj enako, pomeni to, da so bile združbe, ki jih je obravnavalo okrožno sodišče, večje, in seveda tudi, da so bile večje tiste združbe, ki so izvrševale hujša kazniva dejanja. To potrjujejo tudi podatki o povprečnem številu članov v združbah:

Javno tožilstvo	Občinsko sodišče
4,0	3,7
Okrožno sodišče	
4,8	

Če upoštevamo tedaj vse člane – mladoletnike, otroke in polnoletne – so bile združbe, ki jih je obravnavalo okrožno sodišče, največje.

Pri prvi analizi podatkov smo ugotovili, da lahko med združbami najdemo v bistvu dva različna tipa združb. Za prvi tip združb (nepovezane združbe) je značilno, da so člani združbe storili praviloma samo eno kaznivo dejanje, pri katerem so vsi sodelovali. Drugi tip združbe smo imenovali povezana združba. Pri tem tipu združb smo ugotovili, da so člani združb storili več kaznivih dejanj in da so jih izvrševali večkrat. Pri tem so sodelovali člani združbe v različnih povezavah, pri nekaterih kaznivih dejanjih so sodelovali vsi, pri drugih samo nekateri bolj aktivni člani. Pri teh združbah so se pokazale bolj aktivne manjše skupine – dvojke, trojke – in navadno je bilo mogoče ugotoviti tudi vodjo, ki je bolj ali manj izstopal od drugih članov.

Zaradi razlik, ki smo jih ugotovili pri prvi analizi podatkov, smo združbe, ki jih

imenujemo povezane, analizirali posebej najprej opisno; statistično pa smo obdelali oba tipa združb ter skušali ugotoviti, ali obstoje med njima statistično pomembne razlike.

II. PRIMERJALNA ANALIZA POVEZANIH IN NEPOVEZANIH ZDRUŽB

Raziskovanje smo usmerili v iskanje in analiziranje razlik med obema tipoma združb. Tu gre seveda za razlike, ki so opazne na zunaj, naši podatki nam ne dajejo možnosti za odkrivanje kakšnih globljih, bolj substilnih razlik med obema tipoma združb.

1. Število članov združbe

Prvo vprašanje, ki nas je zanimalo v zvezi z združbami mladoletnikov, je bilo število članov združb. Pri tem moramo ločiti med člani mladoletniki in člani, ki so bili otroci ali polnoletni. Naši podatki se nanašajo na vse člane združb.

Tabela 1: Število članov združb

Število članov	Število združb		Člani združb			
	I*	II.*	Število		%	
			I.	II.	I.	II.
do 3	10	5	30	15	45	23
4	8	2	32	8	48	12
5 in več	1	6	5	42	7	65
skupaj	19	13	67	65	100	100

$hi^2 = 48,5$ visoko značilen na nivoju 0,001

Med obema tipoma združb so glede na število članov statistično pomembne razlike. Te razlike so visoko značilne. Podatki tabele kažejo, da je v povezanih in nepovezanih združbah procentualno delež združb, ki imajo tri ali manj članov, v razmerju 1 : 2. Še večja je razlika pri zadnji kategoriji, namreč pri združbah, ki imajo 5 ali več članov. Delež mladoletnikov v povezanih združbah, ki imajo 5 ali več članov, je bistveno večji kot delež mladoletnikov v enako velikih združbah nepovezanega tipa. Skoraj polovica vseh članov nepovezanih skupin pa je imela po 4 člane. Iz tega bi lahko sklepali, da je povezana združba močnejša in trdnejša, da so njeni člani zmožni pritegniti večje število mladoletnikov. Pri takih združbah pa je v določenih okoliščinah tudi možnost za izvrševanje kaznivih dejanj večja.

*Z znakom I. označujemo nepovezane združbe oz. njihove člane;
z znakom II. označujemo povezane združbe oz. njihove člane.

2. Stopnja povezanosti združb

Po tem merilu smo združbe v vprašalniku kategorizirali v tri vrste: naključna skupina, rahlo organizirana skupina in trdno organizirana skupina. Za naključno skupino smo šteli zlasti tako združbo, katere člani so se zbrali samo enkrat in takrat izvršili kazniva dejanja; rahlo organizirana skupina je združba, katere člani so se večkrat zbirali, storili več kaznivih dejanj, in pri kateri smo lahko ugotovili enega ali dva mladoletnika, ki sta po svoji vlogi izstopala od drugih članov. Trdno organizirane združbe med mladoletniki, ki smo jih analizirali, nismo ugotovili. Pri taki združbi smo predpostavljali, da obstaja nekakšna notranja delitev dela in funkcij, da obstajajo člani, ki imajo vsak svoje dovolj jasno določeno mesto in vlogo.

Pri stopnji povezanosti združb so razlike med obema tipoma združb statistično močno značilne. Gre tedaj za merilo, po katerem se povezane in nepovezane združbe bistveno

Tabela 2: Stopnja povezanosti združb

Stopnja povezanosti	Člani združb		Število združb			
	I.	II.	Število		%	
			I.	II.	I.	II.
naključna skupina	16	2	57	8	90	12
rahlo organizirana	2	11	6	57	10	88
neznano	1	—	4	—
skupaj	19	13	67	65	100	100

$hi^2 = 40,71$ visoko značilen na nivoju 0,001

ločijo. Stopnja kohezije in verjetno tudi zaveštvo o obstoju združbe je pri povezanih združbah mnogo večja kot pri nepovezanih. Med združbami, ki smo jih šteli za povezane, je samo 12% članov pripadalo naključnim združbam, vsi drugi pa so sodelovali v združbah, ki smo jih označili za rahlo organizirane. Položaj pri nepovezanih združbah je bistveno drugačen: 90% vseh članov je pripadalo združbam, ki smo jih označili za naključne skupine, 10% pa rahlo organiziranim združbam.

Tudi to merilo kaže tedaj, da so povezane združbe bolj kompaktne, da je občutek pripadnosti združbi pri njih večji in da se pri tem tipu združb pojavljajo prava znamenja organiziranega združevanja mladoletnikov v združbe.

3. Struktura združbe

Z vprašanjem o strukturi združb smo skušali ugotoviti, ali je znotraj združbe kakšna delitev vlog. Pri tem smo se seveda zavedali, da nam lahko dá sodni spis samo najbolj okvirne in najbolj očitne podatke, saj ostane resnično dogajanje v združbi pogosto neraziskano in zato ostane neraziskano tudi vprašanje o njeni notranji strukturiranosti. Pri podatkih o strukturi združb smo se zato omejili na to, ali ima združba vodjo ali ga nima — tistega člana, ki je njeno središče, okoli katerega se zbirajo drugi člani. Želeli smo ugotoviti, ali ima združba stalnega vodjo, občasnega vodjo in ali sploh nima vodje.

Prva značilnost, ki nam jo odkriva tabela, je okoliščina, da ima samo ena združba stalnega vodjo, združba, v kateri so sodelovali trije mladoletniki.

Povezane in nepovezane združbe, ki jih ločeno obravnavamo, se razlikujejo tudi po merilu o strukturi združbe; medsebojne razlike so kot doslej vse statistično značilne. Pri povezanih združbah je razmerje med člani, ki so sodelovali v združbah z občasnim vodjo, proti tistim, ki so bili brez vodje, 57 : 43. Pri nepovezanih združbah pa je to razmerje med člani bistveno drugačno: samo 13% članov nepovezanih združb je sodelovalo v združbah z občasnim vodjem, kar 87% pa v združbah, kjer vodje ni bilo mogoče ugotoviti.

Tudi ta podatek o vodjih v združbah mladoletnikov potrjuje našo izhodiščno domnevo, da se povezane združbe po bistvenih značilnostih ločijo od nepovezanih združb. Obstoj vodje bi kazal na večjo strukturiranost združbe, na notranjo hierarhijo.

4. Obdobje delovanja združbe

Obdobje, v katerem določena združba mladoletnikov deluje, je s stališča aktivnosti združbe in dogajanja v njej izredno pomembno. Razumljivo je, da pričakujemo pri združbi, ki deluje dalj časa, večjo trdnost, večjo strukturiranost, in medsebojno vplivanje njenih članov je verjetno precej veliko.

V vprašalniku smo skušali ugotoviti, ali je združba delovala samo enkrat ali pa je delovala večkrat. Pri drugem vprašanju nas je zanimalo tudi, koliko časa je delovala.

Tabela 3: Struktura združbe

Združba ima	Število združb		Člani združb			
	I.	II.	Število		%	
			I.	II.	I.	II.
stalnega vodjo	—	1	—	3		
občasnega vodjo	2	5	7	29	13	57
nima vodje	14	6	48	24	87	43
neznano	3	1	12	9		
skupaj	19	13	67	65	100	100

$hi^2 = 26,04$ visoko značilen na nivoju 0,001

Tabela 4: Obdobje delovanja združb

Združba je delovala	Število združb		Člani združb			
			Število		%	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.
1 ×	18	1	62	4	100	6
do 3 mesecev	—	8	—	35	—	54
nad 3 do 6 mesecev	—	1	—	9	—	14
nad 6 do 12 mesecev	—	3	—	17	—	26
neznano	1	—	5	—	—	—
skupaj	19	13	67	65	100	100

Podatki, ki nam jih posreduje tabela, so gotovo precej zgovorni. Predvsem vidimo, da so združbe, ki smo jih šteli med nepovezane, delovale samo enkrat. Med povezanimi je ena delovala tudi samo enkrat, vendar je tedaj izvršila v eni noči in enem dnevu več hudih kaznivih dejanj in smo jo zato uvrstili med povezane združbe. Bistvene razlike so prav tako pri podatkih o članih posameznih tipov združb. Člani vseh nepovezanih združb so delovali samo enkrat; 54% članov povezanih združb pa je delovalo do 3 mesecev. Precejšen je tudi delež članov povezanih združb, ki so delovali nad 3 in do 12 mesecev. Tudi po tem merilu se vidi, da je »življenjska doba« povezanih združb daljša. Pri tem upoštevamo seveda samo tisti izsek dejavnosti združb, ki ga je obravnavalo sodišče. Čisto verjetno pa je, da so združbe, ki so izvršile samo eno kaznivo dejanje ali pa sicer več dejanj, toda hkrati, obstajale že pred izvršitvijo teh kaznivih dejanj kot skupine mladoletnikov in otrok. Isto velja tudi za povezane združbe, katerih nedelinkventne dejavnosti prav tako ne poznamo.

Iz tega, da so povezane združbe delovale dalj časa kot nepovezane, lahko domnevamo tudi, da so bile spretnejše pri prikrievanju delinkventne dejavnosti. Ker smo ugotovili, da so bile bolj strukturirane in da so imele večinoma občasnega vodjo, so bile verjetno tudi bolj sposobne prikriti svojo dejavnost.

5. Kraj delovanja združb

Kraj storitve kaznivega dejanja je zanimiv za vsako analizo določene skupine kaznivih dejanj ali določene skupine storilcev. Pri združbah mladoletnikov sicer nismo zbirali podatkov o kraju izvršitve, zanimalo pa nas je območje, na katerem je združba delovala. Pričakovali smo, da bo to območje tem širše, čim bolj aktivna, drzna in iniciativna (seveda v negativnem smislu) je združba.

V vprašalniku smo skušali ugotoviti, ali je združba delovala samo v svoji sosesčini ali pa je morda razširila svojo dejavnost tudi čez ta ožji krog.

Tabela 5: Območje delovanja združb

Združba je delovala	Število združb		Člani združb			
			Število		%	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.
v sosedstvu	11	3	41	14	64	22
drugod	7	10	23	51	36	78
neznano	1	—	3	—	—	—
skupaj	19	13	67	65	100	100

$hi^2 = 22,13$ značilen na nivoju 0,001

Razlika med obema tipoma združb je tudi pri analizi tega podatka zelo velika. Člani povezanih združb so izvrševali kazniva dejanja v majhnem obsegu (22%) v svoji bližnji okolici. Več kot tri četrtine jih je delovalo na širšem območju. Nasprotno pa je velika večina članov nepovezanih združb (64%) storila kazniva dejanja prav na območju, kjer so jih ljudje poznali, v svoji so-

sesčini, kjer so pač najprej našli priložnost za kaznivo dejanje. Pri povezanih združbah lahko sklepamo, da je bilo izvrševanje kaznivih dejanj bolj načrtno in bolj premišljeno; pri nepovezanih združbah pa je bilo večkrat posledica bolj ali manj naključnih okoliščin.

V rubriko »drugod« smo združili več različnih kategorij, in sicer: dejanje so izvrševali na območju iste občine, v kateri prebi-

vajo. na drugem mestnem območju, zunaj mestnega območja, na različnih krajih. Če primerjamo člane obeh tipov združb po teh podrobnejših podatkih, vidimo, da so člani povezanih združb pogosteje izvrševali kazniva dejanja na drugem mestnem območju kot člani nepovezanih združb. Slednji so se zadržali največkrat v mejah občine, na območju katere so prebivali. Tudi znotraj kategorije »drugod« kažejo člani povezanih združb večjo mobilnost in večjo ekspanzivnost.

6. Kraj sestajanja združbe

Vprašanje, kje se mladoletniki in drugi člani mladoletniških združb zbirajo, je v študijah o takih združbah zelo pogostno in tudi v naši analizi smo ga skušali osvetliti. Možnosti za sestajanje so seveda številne in zelo različne, zato so odgovori heterogeni.

Tabela 6: Kraj sestajanja združb – delež pozitivnih odgovorov

Kraj sestajanja združb	Delež pozitivnih odgovorov	
	I.	II.
v javnem lokalu	10	28
na dvoriščih	21	14
na športnem igrišču,		
v parku	4	6
na domu članov	9	22
drugje	33	69
neznano	46	12

V tej tabeli smo predvideli možnost, da se je združba shajala na več različnih mestih. Podatki, navedeni v tabeli, kažejo število združb oziroma njenih članov, ki so se zbirali na posameznih mestih. Pri tem moramo upoštevati, da se je ista združba oziroma so se člani iste združbe zbirali na več mestih.

Pri podatkih v tabeli sta na prvi pogled očitni dve značilnosti: kljub številnim možnostim za odgovore je rubrika podatkov o tem, da so se združbe oziroma njihovi člani zbirali »drugje«, velika. Očitno je tedaj, da v vprašalniku nismo zajeli pravih kategorij krajev, kjer se združbe shajajo. Druga značilnost je okoliščina, da je sorazmerno visok delež združb oziroma njihovih članov pri nepovezanih združbah, kjer je ta podatek sploh neznan. Razlika med povezanimi in nepovezanimi združbami je tu očitna.

Zbrane podatke smo analizirali tako, da smo ugotavljali delež pozitivnih (»da«) odgovorov pri posameznem kraju, kjer so se zbirali, in sicer ločeno za člane povezanih in nepovezanih združb.

Pri povezanih združbah vidimo, da se je 28 % članov zbiralo v javnih lokalih; ta delež je pri nepovezanih združbah bistveno manjši.

Delež članov povezanih združb, ki so se zbirali na dvoriščih ali na športnih igriščih in v parkih, sta majhna. Iz tega bi lahko sklepali, da ni šlo za skupine, ki se sestajajo po naključju na dvoriščih, ampak za trdneje organizirane grupe. Prav tako vidimo, da je bilo med njimi – po vsej verjetnosti – malo zanimanja za šport; to značilnost opazimo pri huje iztirjenih mladoletnikih dovolj pogosto. Zlasti pri povezanih združbah je velik delež članov, ki so se shajali drugje in ne na prej označenih krajih.

Podatki za nepovezane združbe se od prejšnjih nekoliko razlikujejo. Člani teh združb se redko sestajajo v javnih lokalih. Ker je med njimi več mlajših mladoletnikov in ker so člani tudi otroci, je to dokaj razumljivo. Manjšo problematičnost teh združb potrjuje tudi okoliščina, da se dovolj pogosto shajajo na dvoriščih, torej tam, kjer se otroci in mladoletniki tudi sicer najpogosteje sestajajo. Delež članov teh združb, ki se dobivajo na domu, je za več kot polovico manjši kot pri povezanih združbah. Enak pa je položaj pri kategoriji odgovorov »drugje«. Zelo visok je pri nepovezanih združbah delež neznanega. Morda je treba vzrok za to iskati v okoliščini, da so med temi združbami vse tiste, ki jih je obravnavalo občinsko javno tožilstvo in je ovadbo zoper člane mladoletnike zavrglo. V tej začetni fazi postopka pa so informacije o mladoletniku, njegovi osebnosti in seveda tudi o združbi in dogajanju v njej zelo skromni. Tudi sicer je mogoče, da je sodišče tem manj problematičnim združbam posvečalo manj pozornosti kot tistim, katerih članov je štelo za bolj iztirjene.

III. NEKAJ TEORETIČNIH PROBLEMOV MLADOLETNIŠKIH ZDRUŽB IN REZULTATI NAŠE ANALIZE

V uvodu smo omenili, da sodijo vprašanja, povezana z nastajanjem, obstojem in delovanjem mladoletniških združb, med najbolj zapletena in kočljiva vprašanja mladinske kriminologije. Zapletena so zato, ker doslej še ni uspelo obrazložiti osnovnih silnic teh združb tako, da bi nam to omogočilo zares uspešno preventivno delo in kočljiva zato, ker delež mladoletnikov, ki izvršujejo kazniva dejanja v združbah (bodisi z drugimi mladoletniki, z otroki ali s polnoletnimi), nenehno narašča.

Analiza, ki smo jo naredili, pomeni skromen začetek raziskovanja tega pojava pri nas in zato ne moremo pričakovati, da bo dala dokončne odgovore na vprašanja, ki so

danes v strokovni literaturi nasploh odprta. Preden pa bomo govorili o sklepih, ki izhajajo iz nje, bomo skušali orisati nekaj teoretičnih problemov združb.

I. Sociološke značilnosti

1. Vzroki za nastajanje združb

Znana resnica, ki je prav gotovo ni treba posebej utemeljevati, je, da je človek družbeno bitje. Želja po združevanju je zlasti živa med mladino, ki išče sebi enakih, hitro sklepa prijateljstva, se vnema za sovrstnike in se z lahkoto vživlja v življenje skupine.

Skupine se pojavljajo posebno pogosto pri pubertetnikih in adolescentih in v ti dve skupini sodijo večinoma mladoletniki in mlajši polnoletni, s katerimi ima opraviti sodišče. Znano je, da je ta doba za mladino zelo težavna in kritična. Adolescent se čuti pogosto odrinjenega, pojmovanje in reagiranje odraslih mu je enako tuje kot njegovo reagiranje odraslim. Postavlja si vse polno problemov v zvezi s samim seboj, pogosto pa naleti na nerazumevanje okolja, na ravnodušnost tistih, na katerih pomoč je računal. Njegovo notranje, večkrat protislovno dogajanje mu že samo po sebi povzroča dovolj težav. Izredna občutljivost mladih ljudi ter v tej dobi posebno jasno izražena kritičnost do vsega, kar so ustvarili in kar počno odrasli, vse to povzroča v adolescentu notranje napetosti, ki jih zunanji pritiski večkrat še povečujejo.

Pred pubertetnika in adolescenta postavljamo mnogo zahtev in zlasti tudi mnogo prepovedi. Oba pa vesta, da gre za prepovedi, ki se odraslim ne postavljajo, ali tudi za prepovedi, ki jih odrasli kršijo.

Tak položaj mladoletnika večkrat sili v neke vrste samoobrambo. V njem se nagrmadijo njegovi osebni notranji problemi, povezani z dejstvom, da dorašča, njim pa se pridružujejo še problemi, ki nastajajo zaradi zunanjih pritiskov, prepovedi, ki jih niso pripravljene spoštovati in dolžnosti, ki jih ne sprejemajo.

Izhod iz te notranje stiske je pogosto iskanje sebi enakih, ljudi z enakimi nazori, enakimi problemi in težavami, ljudi, med katerimi se čuti adolescent enakega, potešenega in varnega. Naravno je, da išče take ljudi med svojimi vrstniki in da jih med njimi tudi najde.¹

Med vzroki, ki lahko vplivajo na nastanek mladoletniške združbe, so lahko seveda

¹ Prim.: Ph. Robert, *Les bandes d'adolescents*, Paris, 1966, G. Garrone, *Signification psychologique des bandes*, *Rev. int. de Crim. et de Pol. Techn.* 1966, no 4, str. 281–284.

tudi povsem objektivni, zunanji dejavniki. Združbe nastajajo predvsem v prostem času, ali pa so vsaj tedaj najbolj aktivne. Pomanjkanje možnosti za koristno in hkrati prijetno izrabo prostega časa je, lahko rečemo, notorno. Vendar je znano tudi to, da mora obstajati pri mladoletniku za to, da se pridruži skupini, tudi notranji stimulus in notranja potreba^{1a}.

V našem gradivu ni podatkov o vzrokih za nastanek združb in zato ne moremo dati nikakršne ocene naših združb s tega vidika. Vendar bi bilo to prav gotovo eno izmed vprašanj, ki bi jih bilo zanimivo osvetliti v poglavljeni študiji o združbah.

2. Notranja struktura združbe

Mladoletniška združba je podobno kot druge skupine na določen način notranje urejena. V njej veljajo določeni odnosi in razmerja, posameznik ima v njej svoje mesto, rekli bi lahko, da vsak član združbe opravlja določeno »vlogo«.

V zvezi s strukturo skupin govorimo navadno o dveh temeljnih tipih; o tako imenovanih vertikalno in o horizontalno urejeni skupini. Vertikalna ureditev skupine pomeni v bistvu odnose nadrejenosti in podrejenosti, predpostavlja obstoj vodje, ki misli za vse. Vsi impulzi prihajajo od njega navzdol na njegove podrejene, impulzov v nasprotni smeri pa je mnogo manj. Združbe mladoletnikov, ki so jih raziskovali pred približno tremi desetletji, so poznale izrazito vertikalno strukturo.² Razvoj odnosov v sodobni družbi počasi prehaja od take ureditve družbe in njenih skupin v skupine z bolj ali manj horizontalno strukturo. Pri tako strukturirani skupini vloga vodje ni tako dominantna kot je bila doslej, več odnosov nastaja med člani skupine (torej vodoravno), pa tudi impulzi za dogajanje v skupini ne prihajajo več samo od vodje, temveč tudi od njenih članov. V zvezi z združbami mladoletnikov govorijo posamezni pisci večkrat³ o trdno in o rahlo organizirani družbi. Oba termina odsevata v bistvu delitev na vertikalno in horizontalno ureditev odnosov v skupini. Trdno organizirana združba je tista, v kateri obstaja natančno določena delitev vlog in funkcij, hierarhija posameznih članov, in v kateri veljajo med člani predvsem vertikalni odnosi. Rahlo organizirana pa je združba, ki bolj ustreza značilnostim horizontalno urejene skupine: vodja ni tako iz-

^{1a} Ph. Parrot — M. Gueneau, *Les Adolescents*, Paris, 1959, str. 94 i. n.

² Npr. Shaw and Mc Kay, *Juvenile Delinquency and Urban Areas*, Chicago, 1942.

³ S. W. Engel, *Jugendliche Banden*, *Zentralblatt für Jugendrecht und Jugendwohlfahrt*, Dez. 1967, str. 355.

razit, odnosi so bolj sproščeni, pobuda prihaja od več članov, ne samo od vodje.

Iz gradiva, ki je predmet naše analize, lahko sklepamo, da veljajo te splošne teoretične ugotovitve kolikor toliko tudi za nas. Trdno organiziranih (torej vertikalnih združb) med analizirano populacijo nismo našli, pač pa smo ugotovili rahlo organizirane združbe in take, ki so storile kaznivo dejanje samo enkrat (vsaj kolikor je bilo znano sodišču). Pri rahlo organiziranih združbah smo ugotovili, da imajo samo občasne vodje, torej vodje, ki niso prevzeli vse pobude in vse dejavnosti v svoje roke. V največji združbi, ki je delovala dalj časa, smo ugotovili dva mladoletnika, ki sta prevzemala vodstvene funkcije. To pomeni po eni strani, da se splošna značilnost socialnega razvoja, to je opuščanje vertikalnih skupin in patriarhalnih enot, pozna tudi v odnosih med mladoletniki. Hkrati pa moramo ugotoviti, da sta življenjska sposobnost in aktivnost združb, ki so bile rahlo strukturirane, večji in odpornejši kot pri združbah, ki smo jih označili za naključne skupine. K temu gotovo prispeva tudi večja strukturiranost in večja trdnost rahlo organiziranih združb kot pa naključnih združb.

V zvezi s strukturo združb je treba opozoriti še na neko delitev združb, ki lahko pogojuje strukturo. Gre za delitev na tkim. homogene in heterogene združbe. Pojma homogen in heterogen se pri tem uporabljata v posebnem smislu; nanašata se namreč samo na vprašanje, ali so člani združbe samo mladoletniki (homogene združbe), ali pa v njej sodelujejo tudi otroci in (ali) polnoletni (heterogene združbe). To vprašanje za našo analizo ni posebno zanimivo, saj smo ugotovili, da je večina polnoletnih članov združb komajda prestopila 18. leto starosti in zato lahko sklepamo, da je bila njihova socialna in psihična zrelost na podobni stopnji kot zrelost mladoletnikov. Isto velja v bistvu tudi za otroke — člane združb, ki so bili večinoma po starosti zelo blizu 14. letu. Poleg tega delež obeh teh kategorij niti ni bil posebno velik. Posamezni avtorji ugotavljajo⁴, da so homogene združbe organizirane bolj gibčno in bolj »rahlo« kot heterogene. Naša analiza te trditve ne podpira, skorajda bi lahko trdili ravno narobe, namreč, da so združbe samih mladoletnikov trdnejše.

Značilnost, ki jo obravnavamo pri združbah mladoletnikov v okviru njene strukture, je tudi kohezija združbe in njenih članov. Velika večina avtorjev, ki so se ukvarjali s

⁴ Prim. R. Joray, *Bandenbildung und Bandendelikte*, Basel, 1961, str. 6, 7.

problemi združb, je ugotavljala⁵, da je notranja kohezija članov združbe izredno velika in da je ena njenih poglobitvenih značilnosti. Obstroj in jakost kohezije so večinoma razlagali kot izraz notranje povezanosti in vezanosti članov združbe. V novejšem času pa srečujemo čedalje pogosteje prepričanje, da so viri za kohezijo zunaj same združbe. Viri za kohezijo bi naj bili po mnenju teh avtorjev zunanji pritiski, ki so jim izpostavljeni — posamič ali kolektivno — člani združbe. Ti pritiski pomenijo pri ustanavljanju in nastajanju združbe del vzrokov, ki ustvarjajo primerne okoliščine za nastanek združbe. Ko pa združba obstaja, je zaradi svojega delovanja izpostavljena še hujšim pritiskom. In ravno ti pritiski — ne pa nekakšni notranji razlogi — naj bi bili vir kohezije med člani združbe. Če je res tako, potem bi morala odstranitev teh pritiskov povzročiti vsaj delen razpad združbe. Žal, doslej še ni empiričnih raziskav, ki bi potrdile ali ovrgle te novejša teorije o koheziji združbe. Izkušnje nekaterih raziskovalcev, ki so sami postali člani združbe, in tistih, ki so poskušali organizirati različne vrste nadomestnih oblik za združbe (klubi, ekipe ipd.), pa kolikor toliko potrjujejo novejša ugotovitve o koheziji združbe.

Za združbe, ki smo jih analizirali, bi lahko rekli, da je bila kohezija med člani največja tam, kjer je šlo za bolj organizirane združbe, ki jih je notranje povezoval kak interes, kakršen je presegel zgolj delinkventno dejavnost, čeprav je razumljivo, da je ravno ta dejavnost eden najmočnejših — po nastanku sicer sekundarnih — razlogov za notranjo kohezijo združbe.

3. Dogajanje v združbi

Za dogajanje v združbi ugotavljajo nekateri avtorji, da preživijo njihovi člani večji del svojega časa praviloma zunaj združbe, pa tudi to, da je delinkventna dejavnost združbe le del — po navadi manjši — njene aktivnosti, vzete v celoti⁶. Ta del nas sicer tudi najbolj zanima, pri tem pa se moramo zavedati, da pomeni dogajanje v združbi tudi možnost za tako izrabo časa in uresničevanje interesov

⁵ Prim. M. Klein — L. Crawford: *Groups, Gangs, and Cohesiveness*, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, Jan. 1967, vol. 4, no 1, str. 63 i. n.; La Mar T. Empey, *Delinquency Theory and Recent Research*, ista revija, str. 33—34.

⁶ Prim. Muzafer Sherif, *Group Processes and Collective Interaction in Delinquent Activities*, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, Jan. 1967, vol. 4, no. 1, str. 52 i. n. M. Ceccaldi: *Pojava bandi-aktualna manifestacija omladinske delinkvencije*, *Rev. pen. et de Dr. Pen.* 1961, str. 396—409, prevod: *Izbor članaka iz stranih časopisa*, 1962/1—2, str. 73.

njenih članov, kakršna sta družbeno priznana. Pri delovanju, ki ima na tem področju preventiven pomen, in prav tako pri delovanju, katerega cilj je razbiti združbo, bi bilo treba razviti in upoštevati zlasti pozitivne prvine, ki v dogajanju vsake združbe praviloma obstajajo. To velja posebno očitno pri združbah, ki jih v literaturi označujejo kot »interesne«. Gre za združbe, katerih člani se zelo intenzivno ukvarjajo s kakšnim konjičkom in jim pomeni delinkventna dejavnost samo sredstvo za dosego cilja — navadno z različnimi vrstami tatvin dobijo material in potrebne predmete. Značilen zgled za tako interesno združbo v našem materialu je združba št. I. — okrožno sodišče. Njeni člani so bili radioamaterji in vsa kazniva dejanja združbe in posameznih članov so bila povezana s tem delom. Njihovo živo zanimanje za radioamaterstvo bi bilo mogoče z majhnim trudom in stroški preusmeriti v pozitivno dejavnost, dejavnost, ki bi jo ti mladi ljudje izvrševali v dovoljenih oblikah. Seveda ne smemo pozabiti, da je dogajanje v združbi izrazito mnogodimenzionalno, odvisno od več dejavnikov in da ima gotovo svoje posebne kvalitete.

Ena izmed kvalitet, ki jo v literaturi pogosto navajajo, je občutek varnosti, ki ga nudi združba svojim članom. Pomanjkanje občutka varnosti je eden pglavitnih dejavnikov, ki jih ugotavljajo pri neprilagojenih mladoletnikih sploh in tudi pri mladoletnikih delinkventih. Združba enakih — v slabem in dobrem — pa do določene mere vrne občutek varnosti, ki ga potrebuje vsak človek, mladoletnik pa še posebno.

Druga značilnost dogajanja v združbi je povečanje moči doživljanja in delovanja posameznika. Bolj aktivno delovanje posameznika je med drugim povezano tudi z občutkom varnosti, pomembno vlogo pri tem pa ima tudi dejstvo, da se občutki krivde v združbi zmanjšajo. Krivdo občutimo v bistvu takrat in zato, kadar in ker kršimo načela, ki smo jih sicer navajeni spoštovati. Ta načela so pri nekaterih postavljenah visoko, pri drugih niže. Člani mladoletniške združbe jih praviloma postavljajo nizko in zato se občutki krivde pojavljajo redkeje. Po drugi strani se član združbe razbremeni tudi s tem, ko vidi svoje tovariše v enakem položaju in ima občutek, da se krivda porazdeli. V zvezi s tem je spoznanje, da je mladoletnik v združbi zmožen narediti stvari, ki bi jih kot posameznik ne zmožel.⁷

Praviloma ločimo združbe, ki so trdno organizirane, od tistih, ki so rahlo organizirane in od združb, ki so delovale samo enkrat. Posebno pri zadnji skupini združb izhajata

dogajanje v združbi in njegova dinamika iz trenutne situacije, praviloma nista vnaprej planirana in pripravljena. Zato je dejanje lahko tudi bolj nepremišljeno, včasih nerazumljivo agresivno in nepričakovano. Pri bolj organiziranih združbah je dogajanje praviloma vnaprej zamišljeno in pretehtano; odvisno je od ciljev združbe. Dogajanje v združbi je odvisno tudi od razdelitve posameznih vlog v njej. Glede vloge, ki nas je najbolj zanimala — glede vodje — smo ugotovili, da ta položaj ni posebno izrazit. Novejši avtorji večkrat poudarjajo, da je ugotavljanje vlog ali funkcij, ki jih opravlja posamezen član združbe, težavno, ker vloge in funkcije prehajajo od enega do drugega, se formirajo od primera do primera, so nestalne.⁸ Naše gradivo nam ne daje nikakršne opore, da bi lahko sklepali o kakšni pomembnejši delitvi vlog ali funkcij v združbi; res pa je seveda, da sodni spisi za tako ugotavljanje tudi niso primeren vir. Edina vloga, ki smo jo mogli ugotoviti, je vloga vodje ali morda iniciatorja. Druge funkcije člani združ v naših okoliščinah verjetno opravljajo in določajo od primera do primera.

II. Pravne značilnosti

1. Obravnavanje združb v kazenskem postopku

Kazensko pravo se v zvezi s polnoletnimi storilci kaznivih dejanj koncentriira na kazniva dejanja, posveča nekaj pozornosti osebnosti storilca, in se naposled ukvarja s kazensko sankcijo. Pri mladoletnikih se postavlja zahteva, naj bi se v kazenskem postopku proučila mladoletnikova osebnost in okolje in naj se vzgojni ukrep, ki se praviloma uporabi, izreče v skladu s temi izsledki, in sicer tako, da bo koristen za mladoletnikovo prevzgojo. Po intenciji zakonodajalca naj bi se tedaj vsa dejavnost organov v kazenskem postopku osredotočila na posameznega mladoletnika in na njegovo osebnost.

Takšen položaj je nujna posledica individualistične koncepcije kazenskega prava in načela o osebni odgovornosti, na katerem so se izgrajevali vsi sodobni sistemi kazenskega prava in brez katerih si skorajda ne moremo zamisliti delovanja kazenskopravnega sistema.

Če pa presojamo sedanjo ureditev s stališča mladoletniških združb — in pri tem imamo v mislih homogene in heterogene združbe — vidimo, da ostaja pojav združbe pri kazensko-pravnem obravnavanju njenih članov v ozadju in neosvetljen. Pogosto se dogaja, da nekatere članje združbe — otroke — obravnava

⁷ Prim. Engel, n. d. str. 358.

⁸ Prim. Klein — Crawford, n. d. str. 66—67.

drug organ kot njihove tovariše; polnoletne obravnava včasih senat za mladoletnike, včasih pa teče postopek zoper nje ločeno po določbah kazenskega postopka za polnoletne storilce kaznivih dejanj. Podoben je tudi položaj pri poročilih socialno varstvenih organov. Ta poročila so osredotočena na mladoletnika, na katerega se nanašajo, in praviloma v njih ne najdemo odgovorov na vprašanja, ki se nanašajo na združbo, zlasti na otroke in polnoletne, ki so bili tudi njeni člani.

Tako izve sodišče zelo malo ali pa skoraj nič o združbi, o vezeh, ki so obstajale med njenimi člani, o odnosih, ki so veljali v njej, o nedelinkventni dejavnosti združbe, o času, ko njeni člani še niso izvrševali kaznivih dejanj, o vlogi posameznikov in o vplivu, ki so ga morda v združbi imeli itd.⁹

Če pa sprejmemo misel, da naj bodo vzgojni ukrepi resnično vzgojni in naj pomagajo pri ponovni vključitvi mladoletnika v življenje, potem je pri obstoju združbe treba upoštevati dejstvo, da združba obstoji oziroma je obstajala. Če hočemo ukrepati zoper njo ali preusmeriti njeno dejavnost, je treba delovati na njeni ravni in izhajati s stališč in iz prepričanj, ki jih člani združbe sami sprejemajo. Če ne poznamo dogajanja v združbi in odnosov v njej, pa tega ni mogoče doseči.

2. Možnosti za enotno obravnavanje

Znano je, da se mladoletnikom najpogosteje izrekajo ukrepi, ki se izvršujejo v okolju, v katerem so mladoletniki dotlej živeli. Tudi med člani združb, ki smo jih analizirali, so ti ukrepi pogostejši od zavodskih. To pomeni, da bo obstajala še naprej možnost za življenje in delovanje združbe; resnična preventivna in prevzgojna dejavnost bi morala biti usmerjena v delo s skupino, ali vsaj s tistimi člani, ki so ostali v nespremenjenih razmerah. Ob sedanji zakonodaji najbrž ni mogoče pričakovati, da bi sodišče lahko obravnavalo združbo kot celoto. Sodišče pa bi moglo, če bi bilo potrebno, z različnimi ukre-

⁹ Prim. Ph. Robert, *Bandes et Droit Pénal, Sauvegarde de l'Enfance*, Nov.—Dec. 1966, no 9—10, str. 527 i. n.

pi poskusiti tudi razbiti združbo, ki postaja nevarna. Delitev na različno obravnavanje otrok, mladoletnikov in polnoletnikov je treba sprejeti kot dejstvo in poskusiti najti možnosti, kakršne so nam ob tem vendarle na voljo.

Ker praviloma izvajajo socialno varstveni organi vzgojne ukrepe v normalnem okolju, bi morda lahko oni zbrali že obstoječe podatke o posameznih članih združbe ter poskusili sestaviti na tej podlagi sintezo, ki bi jim bila izhodišče za delo na ravni skupine. Po potrebi bi poklicali strokovnjake, ki bi z dodatnim zbiranjem podatkov o članih in morebitnim pogovorom z njimi lahko našel odgovore na vprašanje, kako ravnati s posameznimi člani v skupini, ki samo zaradi kazenskega postopka še ni razpadla, in kako ravnati s skupino kot celoto.

Pri nas doslej nismo uporabljali takšnih oblik dela s problematično mladino, s katerimi bi skušali po eni strani zadostiti želji mladih po združevanju, po drugi pa doseči, da bi bilo to združevanje pozitivno. Klubi mladih nimajo svoje fiziognomije, interesnih klubov za tako mladino je malo oziroma jih skoraj ni, v športnem društvu je vključenih le malo takih mladoletnikov, čeprav bi jih bilo verjetno mogoče v posebnih okoliščinah za to dejavnost zainteresirati.

Če pa želimo preventivno delati s skupino mladoletnikov — bodisi da gre za mladoletnike, ki še niso delinkventi, ali pa za take, ki jih je treba odvrniti od novega kaznivega dejanja — moramo najprej najti in ustvariti skupinske oblike dela z njimi. Čeprav je res, da so zavodi oziroma centri za socialno delo zelo obremenjeni, moramo načelno vendarle ugotoviti, da bi bilo mogoče organizirati tako delo samo v njihovem okviru in z njihovo pomočjo.

Pri tem se moramo zavedati, da bi bilo v nekaterih primerih potrebno delati z delinkventno skupino kot celoto naprej, v nekaterih drugih primerih pa jo skušati razbiti. Delo z združbo potem, ko je kazenski postopek končan, je poseben problem, ki pri nas doslej še ni bil deležen potrebne pozornosti, zadeva pa tako sodišče kot socialno varstvene organe.

Some problems with juvenile gangs

By dr. Alenka Šelih, scientific collaborator, Institute of Criminology, University of Ljubljana.

The present article is adapted from part of a research on the treatment of juveniles before the courts, carried out in 1967 by the Institute of Criminology at the Law Faculty of Ljubljana.

The data contained in the study include only those collected on the basis of court records and they are therefore limited as to their contents. The study refers only to juvenile gang members since children are never processed through the courts and also since adult gang members are not always processed together with minors. However, the outline data were collected in consideration of all members of juvenile gangs.

The introduction reproduces data on the number of gang members, the size and forms of gangs processed through community and district courts, of the city Ljubljana in 1966.

The study established a substantial difference between two types of juvenile gangs: gangs which committed a criminal offence (or several criminal offences) only once (non cohesive gangs) and those which repeated criminal offences (cohesive gangs). The differences between these two types of gangs may be established according to several criteria. The cohesive gangs have usually more members and gangs composed out of five and more members are especially frequent. Differences exist also according to the degree of cohesiveness. Quite frequently it was easier to detect gang leaders in cohesive gangs than in non-cohesive ones. Usually cohesive gangs were also acting over a longer period than non cohesive ones, which is also understandable

in consideration of the basic criterium of distinction. Considerable differences could also be established as to the field of activity: this was much wider for cohesive gangs by comparison with non cohesive ones. And finally, differences were also established as to the places where gang members held their meetings.

In the final part of her article the author tries to connect the results of the study with some theoretical problems of juvenile gangs. Here in the first place the sociological characteristics, such as the causes of the creation of juvenile gangs, their internal structure and relations within the gang are cited. Considering the legal characteristics of the treatment of juvenile gangs she particularly maintains that the present mode of treatment, which is concentrated upon the individual i. e. the perpetrator of a criminal offence, does not provide for the possibility of courts treating gangs in a complex way, irrespective of the question of whether gang members are infants, minor or adult persons. In the author's opinion, such a treatment is a necessary consequence of the principle of personal responsibility, which represents the basis of all modern systems of criminal law; therefore it will probably not be possible to change it. She suggests however that social welfare authorities who also have to deal with questions of problem children as well as juveniles, should refer in their reports to the gang as a whole; by these means the courts would have more data on its activities and its internal structure and would thus be able to take more appropriate measures against juvenile offenders.